

Розвиток економічних понять у молодших школярів на уроках математики.

На сьогоднішній день є досить актуальною проблема формування особистості майбутнього громадянина України. Сучасні програми, які розробляються відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України і спрямовані на забезпечення умов всебічного розвитку та виховання, постійно змінюються, доповнюються, вдосконалюються. З'являються нові предмети, проте й вони не завжди охоплюють у повному обсязі питання, актуальні для сьогодення [4, с. 21].

Питання успішного економічного розвитку є одним з найважливіших для нашої держави. Не навчивши дітей мислити і діяти за законами економіки, ми не зуміємо прищепити їм справжню культуру у реальному житті, достаток якого залежить від творчої ініціативи кожного.

Мета статті: проаналізувати та обґрунтувати розвиток економічних понять у молодших школярів.

Економіка - це наука, яка вивчає економічне життя суспільства та економічні стосунки, що складаються між людьми внаслідок економічної діяльності. В перекладі з грецької мови слово економіка означає мистецтво ведення домашнього господарства («ойкос» - дім, домашнє господарство; «номос» - вчення, закон)[6, с. 24].

Не секрет, що у багатьох виникають наступні питання: «Навіщо потрібна економічна освіта в школі?», «Як можна застосовувати основи економічних знань на практиці?», «З якого віку має починатись економічна освіта?» тощо.

Результатом отримання економічних знань у молодшій школі буде інтерес до предмета й надалі. Учні сприйматимуть економіку не як щось незрозуміле й непотрібне. А будуть прагнути до поглиблення знань, необхідних у житті чи майбутній професії. Діти змалку вчитимуться планувати сімейний бюджет, уміти жити, як то кажуть, на глибину власної кишені. Це ті знання, яких не має більшість із дорослих і які ой як допомогли б нам не набивати гулі, перш ніж наберемося власного досвіду.

Економіка в початковій школі повинна реалізуватись на основі знань, умінь і навичок, які учні отримали в дошкільних закладах, сім'ї. Знання молодших школярів мають інтегруватись у зміст інших предметів (математика, читання, трудове навчання, «Я і Україна»), оскільки молодший шкільний вік - це період набуття базових життєвих знань, навичок і формування процесів розуміння, усвідомлення власного життєвого досвіду та оточення. Школярі залучаються до азів економічної грамотності, в них формується нове економічне мислення, знайомляться з навколишнім життям людей і тварин, їхніми потребами та способами їх задоволення, економічними законами, створюється підґрунтя для подальшого вивчення економічних дисциплін в основній та старшій школі. В повній мірі передбачається залучення літературного матеріалу, засобів образотворчого мистецтва, проведення екскурсій, рольових ігор, дискусій, роботи у малих групах, у парах, інших методів активного навчання, що розвиває в дітей спостережливість та вміння порівнювати, аналізувати, зіставляти, пояснювати причини виникнення економічних явищ, робити висновки та узагальнювати побачене.

На формування саме таких якостей і спрямована економічна освіта молодого покоління. Саме тому так важливо ще з початкових класів формувати в учнів економічне мислення, уміння орієнтуватись у нестандартних ситуаціях, проявляти ініціативу, бути в майбутньому господарями рідної землі [7, с. 20].

Аналіз літератури, дослідження методистів, досвід роботи вчителів школи свідчать про необхідність формування економічного мислення молодших школярів, збагачення, розширення й активізації їх словникового запасу відповідним лексичним запасом.

Економічна освіта у загальноосвітній школі покликана сформувати систему раціонального мислення і поведінки сучасної людини в умовах ринкових відносин, розвивати підприємницькі здібності, виховувати майбутніх громадян, які стануть носіями національної та людської гідності, патріотизму, порядності, ділової культури, активними творцями матеріальних і духовних цінностей [5].

Щоб прищепити дитині навички діяльності в реальному житті, необхідно вчити її мислити й діяти за законами економіки. Малюки, навчаючись, не лише набувають теоретичних знань, а й накопичують практичний досвід: вчать розв'язувати завдання, поставлені в економічних іграх, працювати з комп'ютерами [1, с. 14]. Весь процес має будуватися як захоплююча гра, де треба починати знайомство з економічними категоріями й законами від простого до складного, від знайомого до незнайомого.

Роботу з економічного виховання необхідно починати з формування у дітей бережливості, економності, хазяйновитості, починаючи з молодшого шкільного віку. Формуючи в дітей ці якості, слід загострити увагу на тому, що бережливість - це не тільки вміння зберегти й берегти, а й моральна якість, ознака загальної культури людини, розуміння нею цінності речей. Адже кожен з нас повинен бути відповідальним за збереження природи, її ресурсів - за кожний витрачений кіловат енергії і літр води. З перших років життя дитина занурюється в економічну його сферу на побутовому рівні. Розмови про покупки та продаж товарів, бюджет родини, реклама по телебаченню - ось далеко не повний перелік того, з чим постійно стикається школяр. Ці складні, невідомі, але дуже цікаві економічні процеси, від яких, до речі, часто залежить здійснення бажань та мрій малюка, приваблюють його, тож перші елементарні знання він здобуває самотужки: з бесід з однолітками, перегляду телепередач та спостережень за тим, що відбувається довкола.

Оскільки знання, вміння та навички, сформовані у молодшому шкільному віці, мають стати фундаментом для становлення громадянина — людини, щиро зацікавленої в розвитку та економічному розквіті своєї держави, дуже важливою є продумана та послідовна робота з економічного виховання найменших.

Безсумнівно, що діти повинні мати уявлення про елементарні економічні поняття та процеси (ціна, гроші, купувати тощо). Але важливішим, доцільнішим, на мою думку, є не стільки засвоєння відірваних від реального життя сучасної дитини знань, скільки набуття первинного економічного досвіду.

Дослідження показують, що це стає можливим уже в молодшому шкільному віці. Як показала практика, формування первинного економічного досвіду найбільш вдало відбувається у процесі ігрової діяльності школярів, оскільки саме в грі у дитини з'являється можливість «на практиці» перевірити свої знання, застосувати їх, розширити власний досвід методом спроб та помилок за умови обов'язкового виправлення цих помилок [8].

Класичним прикладом дитячої літератури з економіки є вірш Джанні Радарі «Чим пахнуть ремесла?». В ньому закладено такі економічні поняття, як поділ праці, професії, товари та їх характерні риси на відміну від послуг; зв'язок продукту із використаними ресурсами, з працею людей різних професій. Взагалі художня література - невичерпне джерело спостережень та відомостей економічного характеру. Це й не дивно: адже художні твори змальовують життя людей, яке завжди відбувається в якихось економічних умовах.

Шлях, яким може йти вчитель - спеціальне вивчення базових понять у курсі «Початкові економічні знання». Вивчати їх з учнями потрібно, застосовуючи активні методи навчання (ігри, стимуляції, загадки, різноманітні завдання та ін.) [3].

Цікаво проходять заняття «на місцевості»: в магазині, на заводі, в оцадкасі, на пошті чи навіть на вулиці. Провести такі заняття можна в найпростіший спосіб - це роздати дітям пакетики та повести їх навколо школи із завданням збирати різні, на перший погляд, уже непотрібні речі та скласти перелік того, що з ними можна зробити.

Економічне й трудове виховання тісно пов'язані. Тож дитяча праця має містити в собі елементи продуктивної діяльності: отримання матеріального результату та включення його у людські стосунки. Для цього дитині необхідно мати життєвий досвід; вона набуває його в процесі навчання та виховання.

Економіка і молодший школяр здаються, на перший погляд, далекими одне від одного. Але якщо ми розглядаємо її як галузь «розумного ведення домашнього господарства», то економіка невід'ємна від дитини з перших років життя колективу. Необхідно рахуватися з тим, що перше знайомство дитини з основами економічних знань відбувається в дошкільний період, коли, знайомлячись із навколишнім світом, вона вперше довідується, що достаток сім'ї залежить від праці тата й мами, що є гроші, які використовуються для придбання необхідних речей у магазині. В цей же час дитина знайомиться з такими поняттями, як «ціна», «дорожче», «дешевше», «вартість», «здача», «режим економії». Вже в дошкільному віці маленький покупець активно реагує на рекламу, упаковку та інші атрибути торгівлі, чує і розуміє коментарі з цього приводу дорослих.

Цей реальний світ дитина переносить у свої ігри з ровесниками у школі, де вже сама грає ту чи іншу роль. Але ця діяльність відбувається в умовній ситуації, часто не схожій на реальну: діти продають, купують, будують та все це тільки гра. І незважаючи на те, що у школі є елементи реальної праці (самообслуговування, побутова праця, робота з папером та інше), результати її не мають соціально-значущого значення. Таким чином, засвоєння економічних знань іде двома шляхами: реальних ситуацій у сім'ї і у грі. Жоден шлях не є головним. Бо в процесі гри дитина моделює економічні відносини, що виникли в реальному житті. Нерідко вона відчуває суперечність між життєвою ситуацією та ігровою. І тут постає питання вибору, адже в одному і тому ж випадку можна вчинити по-різному.

Висновок. Економічне виховання дітей молодшого шкільного віку передбачає засвоєння ними доступних понять з економіки, розвиток інтересу до економічних знань. Важливим тут є осмислення дітьми таких, пов'язаних з економікою людських рис, як бережливість, ощадливість, працьовитість, чесність, співчуття та розумний азарт, вміння вигравати і програвати.

Бережливість не формується на порожньому місці, визначальними тут є конкретні умови, в яких росте й виховується дитина: сімейне середовище, ставлення до оточення, її духовний світ. Все це має великий вплив на формування особистості, майбутнього громадянина. В своїй родині малюк навчається гуманному ставленню до природи, поваги до людей праці, доброзичливості, взаємодопомоги, і тому дитина, яка виховується в сім'ї, де панують ці чесноти, в майбутньому завжди буде бережливою і економічною в своїй виробничій діяльності [2, с. 37].

Список використаних джерел і літератури.

1. Кульчицкая Е. Учите детей бережливости. К. Радянська школа 1989. – 178 с.
  2. Матвеев Е. Учиться бережливости. - М.: Педагогіка 1994. – 97 с.
  3. Побірченко Н.А. Підготовка учнівської молоді до підприємницької праці. Концепція // Початкова школа. - 1995. - № 8. - С. 42-47.
  4. Сигида С.В. Уроки економіки у початковій школі. - // Економіка. - 2005. - №2. - С.21 -22.
  5. Формування економічного мислення молодших школярів. Методичні знахідки. - Тернопіль. - 2006. – 214 с., С. 3.
  6. Юровский Д.Б. Економіка для початківців. - Тернопіль: Підручники і посібники, 1998. – 341 с.
  7. Слободянюк Н. Основи економічних знань у початкових класах. - // Початкова школа. - 2003. - № 11. - С.20 - 21.
- Палкін Ю. Економіку вивчати граючись. /Освіта, від 26.10.1999. – 76 с.